22/03/2023

Οι Νεομάρτυρες, στήριγμα του ξεσηκωμένου Γένους

/ Γνώμες

Γράφει ο Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού Πεμπτουσίας

Στην Τουρκοκρατία, ο χώρος της πίστης, το μιλλέτι, (μιλλέτ), ως θρησκευτική εθνότητα, εξασφάλιζε την διαφοροποίηση των πολιτών της οθωμανικής αυτοκρατορίας μεταξύ τους. Η πίστη συνιστούσε την εθνικότητά τους. Κρατική διαφοροποίηση δεν υπήρχε αφού ήσαν όλοι οι οθωμανοί πολίτες. Άλλο «Τούρκος» άλλο «Οθωμανός». Τούρκοι ήσαν οι ανήκοντες στο μουσουλμανικό μιλλέτ, μαζί με τους Ρωμηούς, τους Αρμένιους και τους Εβραίους (τα άλλα 3 μιλέτια) συναποτελούσαν τον πληθυσμό αλλά και τα θεμέλια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας[1]. Ως Νεομάρτυρες και Εθνομάρτυρες λοιπόν ήταν για το κράτος αρνητές της νομιμοφροσύνης και υπονομευτές της ενότητας της υπάρξεώς του.

Η πίστη συνιστούσε την εθνική συνείδηση κυρίως της πλατιάς λαϊκής μάζας. Στην

πίστη έβρισκε την ταυτότητα του ολόκληρο το Γένος. Με αυτό το δεδομένο παίρνουν νόημα τα ρήματα «τουρκεύω» [2], αλλά και «φραγκεύω». Η απώλεια της πίστεως ήταν και απώλεια της ρωμαίικης ταυτότητας. Αγάπη και πιστότητα στην Ορθοδοξία και την πατρίδα είναι αλληλένδετα ακόμη και σε αυτούς που εχώλαιναν στο ένα ή στο άλλο[3].

Νεομάρτυρες και λαϊκή θρησκευτικότητα

Τα συναξάρια των Νεομαρτύρων της Τουρκοκρατίας αποτελούν, πέραν της πνευματικής και αγιολογικής τους σημασίας, πήγες για την καθημερινή ζωή του Γένους στη διάρκεια της οθωμανικής δουλειάς.

Πρέπει καταρχάς να τονίσουμε πως η αναγνώριση των Νεομαρτύρων ως Αγίων ήταν άμεση, πανθομολογούμενη και ιδιαίτερα έντονη. Μπροστά στα μάτια των Χριστιανών παρουσιαζόταν το μαρτύριο το οποίον εγνώριζαν μόνον από τα συναξάρια των παλαιών Αγίων, οικείων μέσω των αγίων εικόνων. Τα λείψανα τους, αμέσως μετά το μαρτύριο, αποτελούσαν πολύτιμο απόκτημα για μία οικογένεια η μία ολόκληρη κοινότητα. Δεν ήταν σπάνιες οι διενέξεις μεταξύ οικογενειών αλλά και ολόκληρων χωριών μόνο και μόνο για την κατοχή ιερών λειψάνων των Νεομαρτύρων όπως συνέβη με την κάρα του Νεομάρτυρα επισκόπου Φαναρίου Σεραφείμ στη Θεσσαλία, την οποία διεκδικούσε, τόσο η Μονή Κορώνης όπου μόναζε, όσο και η Μονή Δουσίκου όπου το λείψανο διασώθηκε. Τραγική ειρωνεία αποτελεί το γεγονός πως τη λύση έδωσε τελικά ο Τούρκος ιεροδικαστής της περιοχής, ο οποίος απέδωσε το λείψανο στην Μονή της μετανοίας του Αγίου[4].

Η αγιότητα του Νεομάρτυρα επιβεβαιώνεται και με υπερφυσικά φαινόμενα τα οποία έχουν ως επίκεντρο το λείψανο του. Πολλές φορές, τα φαινόμενα αυτά τρομοκρατούσαν τις οικογένειες που κατείχαν κρυφά ιερά λείψανα και τις ωθούσαν να τα προσφέρουν στους ιερούς ναούς ή στις ιερές μονές.

Ως λείψανα των Νεομαρτύρων εκλαμβάνονταν ακόμη και μαντήλια ή τεμάχια από τα ρούχα τους ή και απλά κομμάτια υφασμάτων που τα βουτούσαν μέσα στο νωπό, ακόμη, αίμα τους. Το ίδιο συνέβαινε και με το χώμα, το μουλιασμένο από το αίμα τους.

Γενικά, λείψανα και αντικείμενα που συνδυάζονταν με το μαρτύριο του Νεομάρτυρα αποτελούσαν κέντρο λατρείας και, πολλές φορές, αφορμή να δημιουργηθούν μοναστικές κοινότητες στο χώρο του μαρτυρίου τους και να αρχίσουν να κτίζονται σιγά-σιγά οικήματα που εξελίχθηκαν σε μοναστήρια. Αυτό δεν πέρασε απαρατήρητο από τους Τούρκους και δεν ήταν λίγες οι φορές όπου η εκτέλεση γινόταν με τέτοιο τρόπο ώστε να μη χυθεί καθόλου αίμα στο χώμα ή να

μην βρεθεί καθόλου το λείψανο, πετώντας το στη θάλασσα ή καίγοντάς το.

Τέλος, πυρήνα της θρησκευτικής και εθνικής συνείδησης χριστιανικών κοινοτήτων που αναπλήρωνε όλα τα κενά κατήχησης, ακόμη και της απλής μόρφωσης για μικρούς και μεγάλους, ήταν ένα ολόκληρο πλέγμα λατρευτικών εκδηλώσεων που είχε ως αποκορύφωμα την τέλεση θείας λειτουργίας στον τόπο του μαρτυρίου τη συγκεκριμένη ημέρα. Μόνο αν λάβει κανείς υπόψη την βαθιά αμάθεια των Ρωμηών αλλά και τις αφόρητες πιέσεις των Τούρκων ώστε να εξαλειφθεί κάθε έννοια εθνικής και θρησκευτικής ταυτότητας, μπορεί να εκτιμήσει την προσφορά των Νεομαρτύρων και να διακρίνει πίσω από αυτές τις ενέργειες του λαού -που στα μάτια ενός σύγχρονου ανθρώπου φαίνονται γραφικές-, τη βαθιά δίψα του να διατηρήσει και να μεταδώσει από γενιά σε γενιά το όραμα της ελευθερίας.

Παραπομπές:

[1] Δημητρίου Ν. Κιτσίκη, Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (1280=1924), 3Αθήνα 1996, 33.

[2] Για το πρόβλημα των εξισλαμισμών βλ. Βασιλείου Σφυρόερα, Οι Έλληνες επί Τουρκοκρατίας, Αθήναι 1975, 29. Επίσης, Αποστόλου Βακαλαπούλου, Ιστορία του νέου Ελληνισμού, τ. Β΄, Θεσσαλονίκη, 51.

[3] Μεταλληνός, 113-114.

[4] Βλ. Εμμανουήλ Βαρβούνη, «Νεομαρτυρολογικά κείμενα και λαϊκή θρησκευτικότητα κατά την Τουρκοκρατία» στο Ορθόδοξη Εκκλησία και διαφύλαξη της εθνικής ταυτότητας-Νεομάρτυρες, άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός-επαναστατικά κινήματα, Πρακτικά Γ΄ Συνεδρίου, Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, εκδ. ΑΡΧΟΝΤΑΡΙΚΙ, 325-350.

Πηγή: **pemptousia.gr**